Регіональне управління

УДК 352:004.7(477)

Канівець Дмитро Андрійович
здобувач освітнього ступеня доктор філософії
спеціальності 281 Публічне управління та адміністрування
Полтавського державного аграрного університету
Kanivets Dmytro
PhD student, specialty 281 Public Management and Administration
Poltava State Agrarian University
ORCID: 0009-0009-4793-3629

РОЗВИТОК МЕХАНІЗМІВ ЕЛЕКТРОННОЇ ДЕМОКРАТІЇ В УКРАЇНІ: РЕГІОНАЛЬНИЙ АСПЕКТ
DEVELOPMENT OF E-DEMOCRACY MECHANISMS IN UKRAINE: REGIONAL ASPECT

Анотація. *Вступ. Актуальність та своєчасність дослідження зумовлена необхідністю посилення інструментів громадської участі та партисипативної демократії в територіальних громадах України в умовах недостатньої ефективності традиційних механізмів представницької демократії. Електронна демократія виступає каталізатором прозорості, підзвітності та формування громадянської компетентності, що підтверджується, зокрема, міжнародним досвідом (зокрема, Рекомендаціями Ради Європи).*

Мета. Метою дослідження є комплексний аналіз розвитку механізмів електронної демократії в органах місцевого самоврядування України, оцінка динаміки та асиметричності їхнього використання на регіональному рівні протягом 2018–2024 років, а також обґрунтування

загальнотеоретичних та аналітичних засад регіональної е-демократії як специфічної моделі цифрової участі.

Матеріали і методи. У роботі використано міждисциплінарний підхід, аналітичні та порівняльні методи дослідження. Емпіричну базу становлять статистичні дані використання інструментів е-демократії в регіонах України за 2018–2024 рр. (зокрема, місцеві петиції, громадський бюджет та консультації). Застосовано групування та порівняння для виявлення регіональної асиметрії у застосуванні інструментів електронної демократії.

Результати. Доведено, що розвиток е-демократії в Україні має фрагментарний та асиметричний характер. Визначено три основні етапи її еволюції: початковий, воєнний та післявоєнний. Встановлено, що загальна інтенсивність подання місцевих петицій знизилася (з 3793 у 2018 р. до 573 у 2024 р.) через насичення попиту та залежність від політичної волі, тоді як Громадський бюджет демонстрував відносну стабільність, із подальшим зменшенням показників у 2022–2024 рр. через воєнний стан. Найбільш виразну позитивну динаміку показали електронні консультації (з 1 до 209), що свідчить про активізацію стратегічного планування на місцях.

Перспективи. Подальші дослідження автора доцільно спрямувати на розробку теоретико-методичного обґрунтування інструментів електронної демократії, як уніфікованої моделі цифрової участі у регіональному урядуванні.

Ключові слова: *регіональний аспект, місцеве самоврядування, електронна демократія, е-петиції, громадський бюджет, консультації, партисипативна демократія.*

Summary. *Introduction. The relevance and timeliness of the research are driven by the need to strengthen the instruments of public participation and*

participatory democracy in Ukraine's territorial communities amid the insufficient effectiveness of traditional mechanisms of representative democracy. E-democracy acts as a catalyst for transparency, accountability, and the formation of civic competence, which is supported, in particular, by international experience (specifically, the Council of Europe Recommendations).

Purpose. The purpose of the study is a comprehensive analysis of the development of e-democracy mechanisms in local self-government bodies in Ukraine, assessing the dynamics and asymmetry of their use at the regional level during 2018–2024, and providing a theoretical and analytical foundation for regional e-democracy as a specific model of digital participation.

Materials and Methods. The research employs an interdisciplinary approach, along with analytical and comparative methods. The empirical basis consists of statistical data on the use of e-democracy instruments in the regions of Ukraine from 2018–2024 (including local petitions, the Participatory Budget, and consultations). Grouping and comparison techniques were applied to identify the regional asymmetry in the use of e-democracy tools.

Results. It is demonstrated that the development of e-democracy in Ukraine is fragmented and asymmetric in nature. Three main stages of its evolution are identified: initial, wartime, and post-war. It was established that the general intensity of local petition submissions decreased (from 3,793 in 2018 to 573 in 2024) due to demand saturation and dependence on political will. Conversely, the Participatory Budget demonstrated relative stability, with a subsequent decrease in 2022–2024 due to the martial law period. E-consultations showed the most pronounced positive dynamic (from 1 to 209), indicating the revitalization of strategic planning at the local level.

Prospects. The author's further research should be focused on developing a theoretical and methodological basis for e-democracy instruments as a unified model of digital participation in regional governance.

Key words: *regional aspect, local self-government, e-democracy, e-petitions, participatory budget, consultations, participatory democracy.*

Постановка проблеми. Своєчасність дослідження розвитку механізмів електронної демократії в органах місцевого самоврядування України зумовлена необхідністю посилення інструментів громадської участі в територіальних громадах. Така потреба викликана недостатньою ефективністю традиційних механізмів представницької демократії на місцях та зниженням довіри до місцевих рад та їх виконавчих органів. Важливо зазначити, що значний потенціал електронної демократії як інструменту підтримки та модернізації демократичного політичного процесу підтверджується міжнародним досвідом, зокрема Рекомендаціями Ради Європи [6].

Запровадження інструментарію електронної демократії (місцеві петиції, громадський бюджет, консультації з громадськістю тощо) на муніципальному рівні суттєво підвищує прозорість та відкритість діяльності місцевих органів влади. Ці механізми сприяють розширенню доступу громадян до публічної інформації, зростанню підзвітності посадовців перед місцевим електоратом та формуванню зворотного зв'язку щодо прийнятих управлінських рішень.

Окрім того, важливо зазначити, що електронна демократія виступає каталізатором формування та розвитку громадянської компетентності та відповідальності. Водночас, механізми електронної демократії розглядаються не як альтернатива, а як ефективний допоміжний інструмент для прискорення процесів демократизації, розширення спектра взаємодії між громадянами та місцевими владними інститутами, а також для оперативного формування зворотного зв'язку та роз'яснення управлінських рішень.

Таким чином, наукове осмислення шляхів активного використання потенціалу електронної демократії в розрізі регіонів України є актуальним та своєчасним.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. На сучасному етапі використання інструментів електронної демократії дедалі активніше розглядається як окрема дослідницька проблематика. У працях західних науковців, які аналізують територіальні особливості цифрової участі, зокрема Г. Айхгольцер [1], Д. Джінсанте [2], Л. Хеннен, Іра ван Кеулен, І. Кортхаген [5], Е. Чедвік [2] та інші, досліджується специфіка органів місцевого самоврядування, інституційна вкоріненість та вплив механізмів локального контексту на ефективність цифрових інструментів.

Водночас, в українському науковому просторі дослідження інтенсивності використання інструментів е-демократії перебуває на етапі формування аналітичних засад. Серед дослідників, що зробили значний вклад у досліджувану тематику варто відмітити: А. Семенченка [9], В. Дрешпака [9], К. Ларіонову [11], М. Міхровську [13], А. Константінівську [10] та інших, які аналізують різні аспекти електронної демократії, впровадження е-інструментів у громадах та локальні практики цифрового урядування.

Незважаючи на значний внесок науковців у теоретико-методологічне осмислення інструментів електронної демократії, низку ключових аспектів цієї проблематики досі не вивчено достатньо. Насамперед, це стосується загальнотеоретичного та аналітичного осмислення регіональної е-демократії як специфічної моделі цифрової участі. Така модель має фокусуватись на принципах локального самоврядування, технологічній доступності та громадянській активності.

Метою дослідження є комплексний аналіз розвитку використання інструментів електронної демократії в органах місцевого самоврядування

України, а також обґрунтування аналітичних засад е-демократії як специфічної моделі цифрової участі в розрізі регіонів України.

Матеріали і методи. У роботі використано міждисциплінарний підхід, аналітичні та порівняльні методи дослідження. Емпіричну базу становлять статистичні дані використання інструментів е-демократії в регіонах України за 2018–2024 рр. (зокрема, місцеві петиції, громадський бюджет та консультації). Застосовано групування та порівняння для виявлення регіональної асиметрії у застосуванні інструментів електронної демократії.

Виклад основного матеріалу. Поняття «електронна демократія» (е-демократія) вперше з'явилося у США в 1994 році [2]. У подальшому термін набув статусу загальновизнаного інструменту модернізації публічного управління.

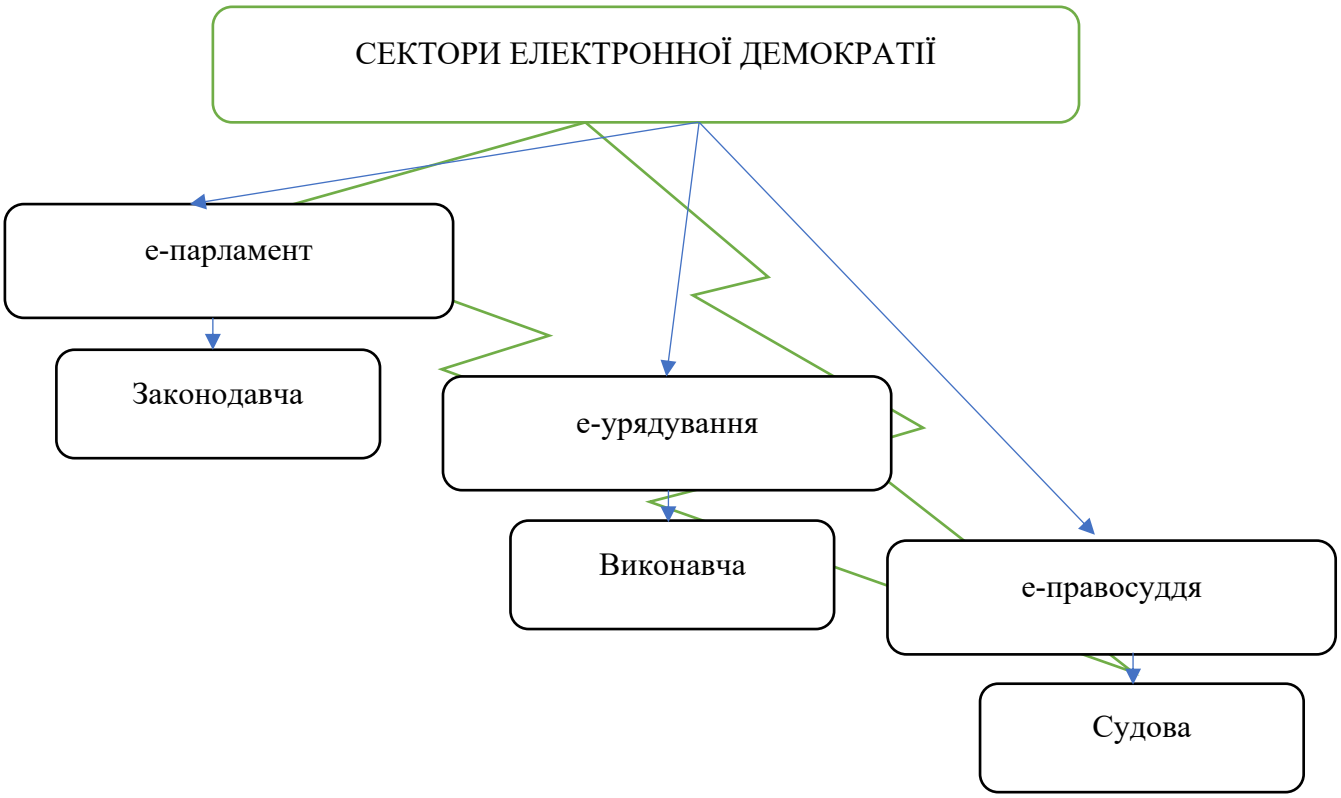

Рис. 1. Сфери електронної демократії відповідно до секторів публічного управління

Джерело: розроблено автором за [8]

На міжнародному рівні сутність поняття «електронна демократія» чітко окреслена, зокрема, у [6] Комітету міністрів країн-членів Ради Європи, яка визначає е-демократію як використання інформаційно-комунікаційних технологій у демократичних процесах [8]. Цей інструментарій націлений на посилення участі, ініціативності та залучення громадян на всіх рівнях публічного життя, забезпечення прозорості та відкритості процесу прийняття рішень, підвищення підзвітності демократичних інститутів та покращення зворотного зв'язку/чутливості органів влади [7]. Завдяки цим принципам та застосуванню інформаційно-комунікаційних технологій, електронна демократія відкриває нові канали для інформування та контролю за владою, сприяючи зростанню її прозорості та підзвітності перед громадянським суспільством. Вона також надає громадянам можливість прозоро висловлювати свої погляди, сприяє їхньому рівноправному включенню в політичне життя та формуванню взаємної відповідальності [9]. У стратегічному вимірі, електронна демократія здатна посилити соціальну згуртованість та сприяти впровадженню ефективного державного управління [9].

Таблиця 1

Класифікація основних інструментів електронної демократії

Група інструментів	Основні інструменти	Призначення
е-участь (партисипативні)	е-петиції, е-ініціатива	Офіційне висування пропозицій для розгляду органами влади.
	е-консультації, е-опитування	Збір думки громадян щодо проєктів рішень або стратегічних питань.
	Бюджети участі (громадський бюджет)	Пряме залучення громадян до розподілу частини місцевого бюджету.
	електронні громадські журі	Формування експертних груп з громадян для оцінки складних рішень.
е-голосування (виборчі)	е-голосування, е-референдуми	Дистанційне волевиявлення громадян з виборчих або політичних питань.

е-комунікація та контроль	е-звернення	Офіційна комунікація громадян з органами влади.
	е-спільноти, е-посередництво	Створення платформ для горизонтальної комунікації та вирішення конфліктів.
	е-оголошення	Забезпечення оперативної публікації важливої інформації.
	Системи контролю за діями влади	Моніторинг та оцінка ефективності роботи державних службовців і витрачання публічних коштів.

Джерело: розроблено автором за [8]

Електронна демократія охоплює три основні сектори (е-парламент, е-урядування, е-правосуддя), які відповідають гілкам влади, де інформаційно-комунікаційні технології використовуються для підвищення ефективності їхньої діяльності [9]. На рис. 1. наведено основні сфери електронної демократії відповідно до секторів публічного управління.

Для потреб місцевого самоврядування ці сектори корелюють із функціями місцевих рад, їхніх виконавчих органів та місцевих судових установ. Широкий спектр інструментів е-демократії спрямований на забезпечення безпосередньої участі громадян та здійснення контролю за діяльністю влади (табл. 1).

У контексті дослідження перспектив та нагальної потреби впровадження електронної демократії в Україні, важливим є аналіз еволюції запровадження цих механізмів, а також накопиченого національного досвіду використання окремих інструментів е-демократії (табл. 2).

Таблиця 2

Еволюція етапів впровадження електронної демократії в Україні

Етап	Головна ознака	Інструментально-функціональні особливості	Риси партисипації (залучення)
Початковий етап	Фрагментарне впровадження е-інструментів	Е-петиції, бюджети участі, е-консультації	Низький рівень інклюзії

Воєнний етап	Е-демократія як відповідь на кризу	Функції стабілізації й довіри	Інституціональна імпровізація та самоорганізація
Післявоєнний етап	Плинна демократія як модель майбутнього	Делегування, відклик, цифрова підзвітність	Висока гнучкість і рівень залучення громад

Джерело: розроблено автором за [11; 12]

Аналіз використання інструментів електронної демократії в Україні, представлений у табл. 3, демонструє фрагментарність та асиметричність цього процесу, а також відображає його чутливість до суспільно-політичних змін.

Спостерігається зниження інтенсивності подання місцевих петицій у всіх регіонах (із 3793 у 2018 р. до 573 у 2024 р.). Така тенденція що може бути наслідком як насичення первинного попиту, так і потенційного зниження довіри чи результативності цього інструменту, особливо у регіонах-лідерах початкового етапу (зокрема, Дніпропетровській, Вінницькій та Київській областях). Також різке падіння інтенсивності подання місцевих петицій підкреслює залежність їхньої ефективності від політичної волі місцевих органів влади.

Таблиця 3

Порівняльна таблиця використання інструментів електронної демократії в розрізі регіонів України, 2018-2024 рр.

Область	Роки											
	2018			2020			2022			2024		
	Місцеві петиції	ГБ	Консультації з громадськістю	Місцеві петиції	ГБ	Консультації з громадськістю	Місцеві петиції	ГБ	Консультації з громадськістю	Місцеві петиції	ГБ	Консультації з громадськістю
Волинська	150	79	0	163	56	9	84	0	8	32	53	12
Вінницька	324	41	0	232	57	2	134	0	6	67	64	13
Дніпропетровська	453	173	0	300	271	3	86	65	16	65	52	14
Донецька	549	41	0	335	67	9	41	12	6	0	0	25
Житомирська	14	27	0	47	21	2	6	0	0	15	0	0

Закарпатська	19	22	0	92	77	6	20	3	8	3	6	25
Запорізька	5	27	0	9	13	0	0	0	0	26	0	0
Івано-Франківська	46	48	0	19	27	0	13	123	2	11	0	7
Київська	275	157	0	165	115	0	38	11	7	44	41	15
Кіровоградська	52	59	0	94	57	8	32	0	3	5	0	14
Луганська	94	57	0	119	76	1	0	23	3	0	0	1
Львівська	206	136	0	215	44	13	70	0	5	65	0	10
Миколаївська	2	29	0	3	78	0	1	0	0	7	3	2
Одеська	3	81	0	22	41	9	1	43	6	15	30	2
Полтавська	39	112	0	44	112	1	33	85	1	35	36	6
Рівненська	34	57	0	39	49	3	6	60	2	20	12	2
Сумська	422	27	1	256	15	0	61	0	0	66	0	1
Тернопільська	162	80	0	94	100	7	28	0	0	29	8	14
Харківська	9	62	0	5	110	0	1	1	0	8	75	28
Херсонська	7	42	0	7	0	0	0	0	0	0	0	11
Хмельницька	203	59	0	118	23	1	24	0	1	24	29	3
Черкаська	17	0	0	20	27	0	9	0	0	7	9	1
Чернівецька	351	0	0	108	6	0	72	0	0	12	6	0
Чернігівська	357	0	0	176	0	0	34	0	0	17	8	3
	3793	1416	1	2682	1442	74	794	426	74	573	432	209

**ГБ – громадський бюджет*
Джерело: розроблено автором за [3]

Натомість, інструмент громадського бюджету (ГБ) у досліджуваний проміжок часу демонстрував відносну стабільність та зростання на початкових етапах (з 1416 у 2018 р. до 1442 у 2020 р.), що свідчило про зростання запиту громадян на практичні форми впливу на розподіл коштів (Волинська, Львівська, Харківська області). З годом (2022–2024 рр.) показники громадського бюджету зменшилися (до 432 у 2024 р.). Така тенденція може бути пов'язана з воєнним станом та переорієнтацією бюджетних пріоритетів органів місцевого самоврядування на вирішення безпекових питань.

Електронні громадські обговорення демонструють позитивну динаміку, зростаючи з майже повної відсутності у 2018 р. (лише 1) до 209 у 2024 р. Цей тренд вказує на активізацію процесів стратегічного планування

в громадах та проведення громадських консультацій при проведення стратегічного екологічного оцінювання Стратегій, програм та планів.

Висновок та перспектива подальших досліджень. Використання інструментів електронної демократії в Україні має значний потенціал для модернізації політичної системи, підвищення якості управління та зміцнення громадянської свідомості. Водночас, її подальший розвиток стримується як інституційними недоліками (відсутність ключових інструментів та саботаж існуючих), так і технологічними та соціальними викликами (цифровий розрив, кіберзагрози, ризик маніпуляцій). Таким чином, для реалізації перспектив впровадження інструментів електронної демократії, включаючи підвищення ефективності зворотного зв'язку та виведення України на міжнародний рівень цифровізації, необхідно не лише послідовно впроваджувати повний інструментарій, але й активно усувати системні недоліки та забезпечувати кіберстійкість системи.

Література

1. Aichholzer G., Rose G. Experience with Digital Tools in Different Types of e-Participation. *European E-Democracy in Practice*. 2020. 93–140. URL: https://www.researchgate.net/publication/337087160 (дата звернення: 11.09.2025 р.)

2. Chadwick A. E-democracy. Britanica. URL: https://surl.li/smdvpm (дата звернення: 12.09.2025).

3. E-DEM – платформа електронної демократії. URL: https://stat.e-dem.ua/ (дата звернення: 11.09.2025).

4. Giansante G. Online Political Communication. URL: https://surl.lt/cuoeeo (дата звернення: 11.09.2025).

5. Hennen L., Keulen I., Korthagen I., Aichholzer G., Lindner R., Nielsen R. *European E-Democracy in Practice*. 2019. DOI: 10.1007/978-3-030-27184-

8. URL: http://library.oapen.org/handle/20.500.12657/22937 (дата звернення: 11.09.2025).

6. Recommendation CM/Rec (2009) of the Committee of Ministers to member states on electronic democracy (e-democracy). Adopted by the Committee of Ministers on 18 February 2009 at the 1049th meeting of the Ministers' Deputies. Офіційний веб-сайт Ради Європи. URL: https://surl.li/runqpo (дата звернення: 12.09.2025).

7. The Council of Europe: guardian of Human Rights, Democracy and the Rule of Law for 700 million citizens. *Portal.* URL: https://surl.lt/vkuecc (дата звернення: 12.09.2025).

8. Електронна демократія в Україні: сучасний стан та перспективи розвитку. URL: https://surl.li/bwpbsx (дата звернення: 11.09.2025).

9. Електронне урядування та електронна демократія: навч. посіб.: у 15 ч. / за заг. ред. А.І. Семенченка, В.М. Дрешпака. К. 2017. Ч. 3: *Електронна демократія: основи та стратегії реалізації* / Н.В. Грицяк, А.І. Семенченко, І.Б. Жиляєв. К.: ФОП Москаленко О. М., 2017. 84 с. URL: https://surl.li/qjtvou (дата звернення: 27.07.2025).

10. Константінівська А. К. Електронна петиція як ефективний інструмент політичної участі громадян. *Epistemological studies in Philosophy, Social and Political Sciences*. 2018. Vol. 1, No 1–2. С. 89-95. URL: https://visnukpfs.dp.ua/index.php/PFS/article/view/932/1345 (дата звернення: 11.09.2025).

11. Ларіонова К. А. Регіональний контекст розвитку електронної демократії в Україні: дис. ... докт. філософії за спец. «Публічне управління та адміністрування». Дніпро, 2025. 194 с.

12. Ларіонова К., Орловська Ю. Особливості підходу до дослідження електронної демократії в працях Н. Керстінга. *International scientific journal «Grail of Science».* 2024. 41. С. 136–138.DOI: https://doi.org/10.36074/grail-of-science.05.07.2024.018

13. Міхровська М. Електронна демократія в Україні: сучасний стан та перспективи розвитку. *Inter Conf*. 2021. (65). URL: https://ojs.ukrlogos.in.ua/index.php/interconf/article/view/13829 (дата звернення: 11.09.2025 р.)

14. Розвиток електронної демократії в Україні. Аналітична записка. URL: https://surl.li/jilvln (дата звернення: 12.09.2025).

References

1. Aichholzer, G., & Rose, G. (2020). Experience with Digital Tools in Different Types of e-Participation. *European E-Democracy in Practice*, 93–140. URL: https://www.researchgate.net/publication/337087160 (accessed 11.09.2025).

2. Chadwick, A. (n.d.). E-democracy. *Britannica*. URL: https://surl.li/smdvpm (accessed 12.09.2025).

3. E-DEM – platforma elektronnoi demokratii [E-DEM – electronic democracy platform]. URL: https://stat.e-dem.ua/ (accessed 11.09.2025).

4. Giansante, G. (n.d.). Online Political Communication. URL: https://surl.lt/cuoeeo (accessed 11.09.2025).

5. Hennen, L., Keulen, I., Korthagen, I., Aichholzer, G., Lindner, R., & Nielsen, R. (2019). *European E-Democracy in Practice*. DOI: 10.1007/978-3-030-27184-8. URL: http://library.oapen.org/handle/20.500.12657/22937 (accessed 11.09.2025).

6. Council of Europe. (2009). Recommendation CM/Rec (2009) of the Committee of Ministers to member states on electronic democracy (e-democracy). URL: https://surl.li/runqpo (accessed 12.09.2025).

7. The Council of Europe: guardian of Human Rights, Democracy and the Rule of Law for 700 million citizens. *Portal*. URL: https://surl.lt/vkuecc (accessed 12.09.2025).

8. Elektronna demokratiia v Ukraini: suchasnyi stan ta perspektyvy rozvytku [Electronic democracy in Ukraine: current state and development prospects]. URL: https://surl.li/bwpbsx (accessed 11.09.2025).

9. Semenchenko, A. I., & Dreshpak, V. M. (Eds.). (2017). *Elektronne uriaduvannia ta elektronna demokratiia: navch. posib.: u 15 ch. Chastyna 3: Elektronna demokratiia: osnovy ta stratehii realizatsii* [E-government and e-democracy: textbook in 15 parts. Part 3: E-democracy: basics and implementation strategies] (N. V. Hrytsiak, A. I. Semenchenko, I. B. Zhyliaiev). Kyiv: FOP Moskalenko O. M. URL: https://surl.li/qjtvou (accessed 27.07.2025).

10. Konstantiunivska, A. K. (2018). Elektronna petytsiia yak efektyvnyi instrument politychnoi uchasti hromadian [Electronic petition as an effective instrument of citizens' political participation]. *Epistemological studies in Philosophy, Social and Political Sciences*, 1(1–2), 89-95. URL: https://visnukpfs.dp.ua/index.php/PFS/article/view/932/1345 (accessed 11.09.2025).

11. Larionova, K. A. (2025). *Rehionalnyi kontekst rozvytku elektronnoi demokratii v Ukraini* [Regional context of the development of electronic democracy in Ukraine] (PhD dissertation in Public Management and Administration). Dnipro.

12. Larionova, K., & Orlovska, Yu. (2024). Osoblyvosti pidkhodu do doslidzhennia elektronnoi demokratii v pratsiakh N. Kerstinha [Peculiarities of the approach to the study of electronic democracy in the works of N. Kersting]. *Grail of Science*, 41, 136–138. https://doi.org/10.36074/grail-of-science.05.07.2024.018

13. Mikhrovska, M. (2021). Elektronna demokratiia v Ukraini: suchasnyi stan ta perspektyvy rozvytku [Electronic democracy in Ukraine: current state and development prospects]. *Inter Conf*. (65). URL: https://ojs.ukrlogos.in.ua/index.php/interconf/article/view/13829 (accessed 11.09.2025).

14. Rozvytok elektronnoi demokratii v Ukraini. Analitychna zapyska [Development of electronic democracy in Ukraine. Analytical note]. URL: https://surl.li/jilvln (accessed 12.09.2025).